

Szerkesztői iroda:

Belmagyar-utca végén (Máriafly-ház), a hová a lap szellemi részét megillető közlemények czimzandók.

Az „Ellenzék” előfizetési díja:

Egész évre . . . 16 forint. Negyedévre . . . 4 forint.
Félévre . . . 8 forint. Egy hónap . . . 1 ft 50 kr.

Egyes szám ára 5 krajczár.

Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ELLENZÉK.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP.

Kiadó-hivatal:

Kolozsvárt, Belközép-utca 33-ik szám.

Egy négyszög czentiméternyi tér ára 4 krajczár. Gyárosok, kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek.

Reklám sora 1 forint.

Bélyeg-illeték minden hirdetés után 30 kr.

Hivatalos közlemények sora 5 forint.

Nyiltéri cikkek garmond sora után 20 kr. fizetendő.

Uj theoriák.

Valóban el kell szomorodnia a hazafi lelkének, ha látja azt a nagy ügyeket, a melyet a magyar publicistika bizonyos organumai a közös-ügyes rendszer védelmében kifejtnek.

Mintha Magyarországra nézve már etképzeltető sem volna más állapot, mint az Ausztriával való természetellenes kapcsolat mai állapota! Ugy prae-dukálják a közösügyes függés viszonyának örökkévalóságát, egy suggerálják bele a közvéleménybe a magasabb aspirációkról lemondó resignatio kishitűségét.

A fejlődésnek a viszonyok változásában előtűnő ereje újból megnyitni látszik nemzetünk előtt az önálló nemzeti lét lezáró sorompóit. Ugy ausztriai események hovatovább elkerülhetetlenebbül elének tárják a feladatot, hogy a ma fennálló közjogi kapocs helyettesítéséről komolyan gondolkodjunk. És a magyar hírlapok sorozata megjedve a változás lehetőségétől, elhűlt képpel hirdeti, hogy Magyarországra lényeges közjogi változás tervéhez nem járulhat hozzá, de Ausztriára való tekintet nélkül is fenn kell hogy tartsa a mai közjogi állapotot. Sőt azt az új theoriátis megtalálták már, a melylyel ezt a kishitű opportunizmust tetszetőssé tehetik.

A mint Bánffy Dező önmű rendeltetésnek mondta a közös vámtérleti állapot egyoldalú fenntartását, úgy ma a nemzeti suverenitás, a törvényhozási jogkör hányatásaként tünnetnek fel egy olyan állapotot, a mely a közösügyes rendszer lényegének fenntartása mellett, azt még annak a legszűgyenletesebb látszatnak az odiumával súlyosítaná, hogy Magyarországra annyira superioris helyzetet élvez e rendszerkeretei között, hogy azt az osztrák népek abszolutizmus alá vetésével is fenkivánja tartani.

Mintha csak igazolni akarnák Lueger ur szentes kifakadásait, a melyek lényege abban a nemzeti önértékünk arcába dobott szemrehányásban kulminál, hogy a közös-ügyes viszony mai rendszerében mi vagyunk a kizsákmányolók, a kikkel szemben Ausztria az áldozat szerepére kárhoztatott.

Hát a közös-ügyes depravatio csakugyan jól végezte feladatát, ha a nemzet nem érezne becsületérzése e súlyos arczulerését, s elhatározásával sanccionálná a közös-ügyes rend hiveinek tetszetős elméletek rózsaszín ködébe burkolt cselfogásait.

Mert miről is van szó tulajdonképpen?

Az ausztriai fejharcz újabb kiélesedése egy váratlan eshetőség elé állította a „monarchia” népeit. Az osztrák törvényhozás a német ellenzék obstrukciójára miatt nem fogja megválaszthatni a delegatiót és ezzel lehetetlenné teszi annak a processusnak lejárátását, a mit az u. n. közösügyek tárgyalására nézve az 1867 XII. tc. előir.

Mi következik ebből a logika törvényei szerint..?

Bizonyára az, hogy Magyarország felhasználni kívánja az alkalmat azoknak a köteleknek megoldására a melyek által az ekként biztosítani vélt, de tapasztalat szerint nem szolgálható más érdekek sikeres szolgálata kedvéért önrendelkezési jogát megszorította; hogy igyekezzék az önmagában megdőléző közös ügyes rendszer olyatén helyettesítéséről gondoskodni, a mi a nemzeti suverenitás teljes kifejtésének útját egyengeti.

Am ha olvassuk a közös ügyes publicistika fejtegetéseit, azt kell hinned, hogy a logika törvényei tótágast állanak. Mert szerintük a delegatiók meg nem alakulása még csak annyi változást sem idéz elő a dolgok jelen rendjében, a minőt egy gépszerkezetben valamelyik kerék kibotlása szokott jelenteni.

A dolog egyszerűen úgy állna szerintük, hogy a delegatió jogkörébe utalt teendők visszazállnak az országgyűlésre és ez saját hatáskörében szavazná meg a közös költségvetést és saját hatáskörében vonná felelősségre a közös minisztereket.

Ez a visszazállási elméletismételve kísértget már a „legmagyarabb lap” nevet „arogáló” „Budapesti Hírlap” hasábjain is. És el kell ismerni, hogy a jogelcsavarást tetszetősebb elmélet lelébe alig lehetett volna beburkolni. Tehát a magyar parlamentre „visszazáll” egy eddig átruházott hatáskörben más uton érvényesített jog gyakorlata és a magyar parlament egymagára szavazza meg, Ausztriát kötelezőleg is, a közös ügyes rend költségeit.

A nemzeti chauvinizmus hagyományos képzelgése talán még örvendeni is tud ebben annak a fölénynek, a mit Magyarország ekként érvényesülő hegemoniája Ausztriával szemben demonstrál.

De mi mégis engedelmet kérünk arra, hogy a logika és törvény meg-

csufolására feltalált e visszazállási theoria ellen határozottan tiltakozhassunk.

Nem a közösügyek közvetlen intézése nem száll vissza a magyar törvényhozás egészére, mert, a mint a delegatió működésének lehetetlensége constálva van, bekövetkezett a közösügyes rendszer csődjének állapota. A mint nem működhetnek az alkotmányos életnek a közösügyek intézésére törvény által itt és tul kijelölt faktori, megszűnik a közösügyek elismerésének előfeltétele.

Magyarország a közösügyek elismerésében ugyanis megszorítás alá vette önrendelkezési joga gyakorlatát, de ezzel szemben a maga alkotmányos léte biztosítására kikötötte a viszonyok mindkét oldalán teljes alkotmányossággal leendő intézését.

Hogy lehet tehát arra gondolnunk, hogy az osztrák alkotmányosság romboldt után fenntartjuk egyoldalul a közösügyek intézését? Hogy képzelhetjük azt, hogy a csődbe jutott társas czég bekövetkezett bukása után a saját külön firmánk alatt folytatjuk annak ügyleteit? Nem. Az insolventia állapotának bekövetkezése után következnie kell a felszámolásnak. És ebből a felszámolásból megmenthetjük a jövő számára a nemzeti önérték azt a megnyugtatót, hogy nem lettünk az osztrák abszolutizmus fogdmegeli, magunk számára utódainknak azt az elismerését, hogy a nemzeti önállóság lábaink alól könnyelműen kirugott fundamentumának újból való letételére alkalmasul kínálkozó pillanatot nem engedjük fejünk felett nyomtalanul elsiklani.

Dr.

A Thun-kormány végnapjai.

Budapest, szept. 6.

A helyzet Ausztriában egyre válságosabb lesz és ez a válság a delegációk révén benünket is érint. Az osztrák ellenzék obstrukciós hajlamai immár a dualizmus művét is veszélyeztetik, ezért kell foglalkozni a legközelebbi jövőben beállható eshetőségekkel.

Szeptember 13-án reggel 4 órakor ő Felsége Pápara utazik az ottani hadgyakorlatokra s még ugyanaz nap visszatér Bécsbe. Időközben újra Bécsbe várják Széll Kálmánt és csak akkor fognak dönteni a delegációk és a Reichsrath egybehívásának határideje felett. Széll Kálmán holnap Bécsből Budapestre utazik. A magyar miniszterelnök ma délután a bankgasse-i épületben hosszasan

tanácskozott Thun gróffal, azután pedig ketten Goluchovszky gróffal konferáltak s ezzel a bécsi tanácskozások egyelőre véget értek. Holnapután osztrák minisztertanács lesz. Beavatott oldalról úgy hallok, hogy Chlumetzky bárónak kihallgatása a királynál nem annyira a közvetítésre, mint inkább arra vonatkozott, hogy jó tanácsot kértek tőle, mint a Reichsrath házszabályainak alapos ismerőjétől arra nézve, hogy obstrukció esetében hogyan lehetne mégis összehívni a delegációt. Hogy mi erre nézve Chlumetzky báró véleménye, az eddig nem tudott ki, de annyi bizonyosnak látszik, hogy Széll Kálmán a Clumetzky báró által adott tanáchoz eddig hozzá nem járult. Éppen ebből következtetnek itteni politikai körökben arra, hogy a Thun-kormány helyzete fölötté válságos.

Ugyancsak bécsi tudósítók még a következőket telefonálják:

Beavatott politikai körökben erősen tartja magát az a hír, hogy k Thun-kormányt nagyon rövid idő alatt fel fogja váltani egy koalíciós-kormány, a melyben vezérszerep jut a németeknek. Ily módon akarják a delegáció választását keresztül vinni és próbát tenni a parlament akcióképességételére. Az új koalíciós kormány többségében benne lennének a lengyelek is, akik dacára annak, hogy jelenleg szoros szövetségben állanak a csehekkel, legfelsőbb helyen kifejezett kívánságra mégis engedhetnének.

Ily formán Chlumetzky báró küldetése, mely látszólag hamart véget ért s dacára annak, hogy Chlumetzky a németeknek s az alkotmányhi nagybirtokosságnak csak néhány bizalmi férfival tárgyalt, mégis eredményes lenne. A tárgyalások most is erősen folynak s most is az alkotmányhi nagybirtokosság a vezető szerep.

Széll Kálmán legközelebb Bécsbe jön. Itt azt mondják, hogy a holnap Budapesten tartandó minisztertanácsban Széll Kálmán jelentést fog tenni a bécsi tárgyalásokról s a bécsi helyzetről.

A prágai Politik szerint az osztrák belpolitikai helyzet változására csak a parlament egybehívása után lehet gondolni. Elap kiltatásba helyezi, hogy megfogják kísértetni egy cseh-német konferencia egybehívását, amely a főmálló ellentétet elsimítására és alkalmas rendszabályok foganatosítására lesz hivatva.

A Dreyfus-per.

E világhírű per, mely már négy év óta foglalkoztatja a világot, úgy látszik, maholnap véget ér.

A tegnapi nap Chernuschy kihallgatásával kezdődött a váratlanul megjelent tanut

még csak ma hallgatták ki, mert tegnap nem lehetett — megesketni. A tüzéség által alkotott erős kordon mögött tolongó közönség körében nagy feltűnést keltett, hogy a fél hétkor megkezdett titkos tárgyalás oly hosszúra nyúlt, hogy csak egy pár percczel kilenc előtt ért véget. Most már bizonyosra vette mindenki, hogy Cernuskit érdemben is kihallgatták, bár tegnap Gallifei tábornok-hadügyminiszternek a tárgyaláson is nyilvánossá tett rendelete után ezt senkisé várt. Ugy hírlak, hogy Cernuski megnevezte az idegen személyiséget, a ki Dreyfustól a borderót átvette.

Kilenc órakor megkezdődött a nyilvános tárgyalás, melynek érdekes lefolyását bevezették.

Tegnap itéletihirdetési próbát tartottak a tárgyaló teremben. A csendőroket próbaképpen úgy állították fel, hogy minden jelenlevőt szemmel tarthassanak. Mialatt az ítéletet a teremben kihirdelik, Dreyfus egy mellékszobában várakozik. Azután a liezeum udvarára vezetik, a hol a kirendelt őrség jelenlétében felolvassák előtte az ítéletet.

Ha az ítélet felmentő, akkor visszavezetik a fogházba, hogy elvégezzék az utolsó formalitásokat. Azután felszólítják, hogy azonnal hagyja el Rennes városát.

Mint már említettük, Labori táviratilag megkérte Vilmos császárt és Umberto királyt, hogy a humanitás nevében engedjék meg Skwarzkoppennek és Panizzardinak, hogy vagy személyesen jöjjenek Rennesbe tanulságtételre, vagy bírói bizottság előtt tegyenek tanuságot, továbbá, hogy a borderóban említett okiratokat is belevonhassák a vitába.

Az Echo de Paris és a Gaulois értesítése szerint Demange nem járult hozzá Laborinak ehhez a lépéséhez.

A Figaro jelentése szerint Panizzardi azt táviratozta jelenleg Rennesben időző orvosának, hogy eljönne Rennesbe, ha fölttes hatóságai megparancsolnák.

Iparosok --- kereskedők.

A jelen évvel egy évszázadot zárunk le a történelem örök lapjain. Hazánk ujja alkotásának korszaka óta, közgazdasági fejlődésünk két fötényezőjeként, természetszerűleg és helyesen is, az iparos és kereskedő osztály van megnevezve és elismerve. Ezeket a factoroktól várja a megújodott Magyarország anyagi fellendülését, polgárainak boldogulását és minek tagadjuk, hiszen, szívünknek, lelkünknek is jól esik kimondani, hazánk teljes függetlenségének és szabadságának kivívását is; mert csak művelt és szaktepzett kereskedő és iparos osztálylyal kelhet hazánk a nemzetek nagy versenyében dicsőséges ütköztet és vívhatja ki magának a megillető pozíciót; tekintsünk tehát vissza ha csak a legutolsó évtizedekre és szemléljük milyen haladás mutatkozik e két osztálynál a város falai között, mely hőmérője lehet, azt hiszem, szűkebb hazarészünnnek is.

Helyesen jegyezte meg több kiváló államférfiu, közöttök az ipar és kereskedelemért melegen lelkesülő gróf Zichy Jenő és már néhai gróf Tisza Lajos br. Kemény Gábor

zékeli a körülte hullámzó világot. Pedig Pedig mi tagadás, az impresszió az a fundamentum, a melyben az egyéniség épülete nyugszik. És néha összetalálkozom a villamos vasuton egy kövér kis urral, a kiztatást teszi rá, hogy valami szorgalmas háztűgynök, a lánész azonban rejtélyes vonásokat lát a zömök Prudhomme becsületes ábrázatában. „Tisztára egy fajtának impresszióját tette”, írja másnap novellája elején, holott bizonyos, hogy soba életében sem látott még eleven fajtakast. Nekem a Chopin zenéje csak kedves tündérmese, a Mozart csak rokokó álom; a lánész a Chopin bölcsődalát halvány rózsaszínnek látja, a Mozart ópusát violának vagy heliotropnak. Mi köze a zsinnek a zenéhez? Ezt mi, derék olvasóm, nem értjük; a lánész tisztán látja, s ez elég. Mi a szél zugásában csak egy érdekes meteorológiai tüneményt látunk, mely többnyire bosszant és idegessé tesz bennünket: a divatos zseni valami századvégi romantikával kapcsolja össze a haragos ősi fuvallatot. „A Dunaparton — írják — láthatatlan vörös lovagok nyargaltak végig, megkopogtatva a kioszk ablakait, be-bekiáltva a csenevész pálmák alá, a hol a zsurok gavallérjai udvaroltak.” Miért vörös lovagok, s miért nem feketeék, zöldék vagy sötétkelek? S mit akarnak a vörös lovagok a kioszkban, vagy a szalonok pálmái alatt? A jó Isten tudja. Régekte bolondnak mondtuk volna azt az író, a kinek a fantáziája ilyen tekervényes utakon jár; ma a földhözragadt ember ámulattal tekintünk fel hozzá a szédületes magasságba.

AZ „ELLENZÉK” TÁRCZÁJA.

1899. Szeptember 7.

A zsenik.

Szomaházy István érdekes cikkelyt írt a „Pesti Napló” tárczájába erről a régi és mindig új témáról. A cikkből közöljük a következőket:

A zsenik, hogy kissé sajátlagos kifejezést használjunk, nem igen nyugosznak korunkban szolid alapon. Mi volt a régi zsenialitás lényege? Akadtak egyes férfiak, a kik meglepően új és meglepően egyszerű eszméket dobtak ki egyszerre a tömeg közé és — a mennyiben a lánészt csak az irodalom szempontjából nézzük — csodálatosan új színeket, embereket, történeteket, frappáns és mégis természetes logikát, a képzelőerőnek káprázatos szép épületeit vitték bele az elpetyhült irodalmakba.

A lánész abból a harmonikus munkából sugárzott ki, a mit lelkük és fantáziájuk alkotott. A mai zseni azonban nem munkája lényegével hat a közönséges emberekre. A lángrész csak a külső keretben jut nyilvánosságra és nem annyira az alkotás eredeti voltában nyilatkozik meg, mint inkább az ugynevezett egyéniségi tultegésben. Mindenki lánész, mondjuk mi századvégi bölcsen, a kinek individualitása a másokétól különbözik. Hogy ez az individualitás talán egy hőbortos lélekben gyökerezik, az egészen lényegtelen és mellékes; a földol,

hogy a nagy tömeg egyéniségétől minél rikitóbban eltérjen.

Teóriának helyességet aligha bizonyítja jobban valami, mint az új német lánelmék példája. Egy csontos germán fiu valamely zord ősi nap hírtelen elhatározza, hogy zsenivé lesz. A normális iróskodás nem ér egy fabatkát; az ember husz vagy harmincz márkát kap egy-egy novelláért a Familienblatt kiadóhivataltól. Ez bizony csak nyomorult alamizna; holott a zseniket százötven márkával honorálják novelláinként az irodalmi czégek.

— Szeretném tudni, hogy miért ne legyenek zseni? mondja a jó Max Brett egy elkeseredett pillanatában. Elvégre csak van annyi eszem, a mennyi ehhez a csekélységhez szükséges! És a jó Max Brett, békés sörözés közben, nyugodtan megállapítja magában azokat a nyúzózatokat, a melyekben a zsenije nyilvánosulni fog. A jövendőbeli lánész végig néz az irodalom berkeiben, s rövidesen ráakad egy egy kínálkozó reformra, mely századok óta az ő kezére várakozik. Hány jó eszme, hány frappáns terv kínálkozik annak, a kinek az esze és fantáziája helyén van. „Topp, mondja magában Max Brett, kétszáz év óta minden poéta nagy betűvel írta a versszakok kezdősorait. Ez a szokás e percztől fogva ostobaság. Én reformálni fogom az alanyi költészetet s a verssorokat máttól fogva kis betűvel kezdem.” És ekkor Max Brettet meglepheti az alanyi muzsa, s a következő vasárnap a következő strofa jelenik meg a Trauter Heim szépirodalmi csarnokában:

„A rengetegre éj borult
s a holdvilág a fákon reszket,
elém suhan a drága mult,
ah, mért hordom e zord keresztet?”

Ha a vers a régi iskola kipróbált szabályai szerint lenne írva s Max Brett nagy betűvel kezdené a poetikus költemény minden sorát, legfeljebb, ha a Feketeerdőben akadna egy méla hámosor kisasszony, a ki a holdvilágos versben gyönyörködne. De a ki a betűk sok száz becsületes koponyába ütnek szöveget a legközelebbi vasárnap: „Éz nem tréfa, mondják az irodalmi kávéházakban, kétszáz év óta nem volt ily merész reform. Ez a Max Brett, mi tagadás, kutya legény lehet. Kis betű a verssorok elején, ez már valami!” És Max Brett irodalmi forradalmára lesz, a kitől rettenek a tiszta galléros litteratusok. Versköltét két hét alatt elkapkodják s egy hónap mulva megalakul az új iskola, mely a merész reformátort röviden „mester,” nek szólítja s állandóan kis betűvel kezdi a lantos költemények sorait.

Max Brett tehát szerencsésen lánelmévé lesz s mindenütt akadnak fanatikus hívei. (A Helgoland-kávéház híres törzsszabálánál mámorosan emlegetik őt a középiskolai tanárok, a kik Arany Jánosról csak fitymálva beszélnek.) De Max Brett nem maradt magában, mert csakhamar akad egy új lánész, — mondjuk, hogy Hermann Bach-nak hívják, — a ki az irodalom más elhanyagolt ágaira terjeszti ki figyelmét és gondosságát. Bach szecsesszionista színművet alkot, de darabját nem drámának nevezi, hanem röviden ezt írja a czimlapra: „Ein Buch in drei Akten”.

is, hogy az egyes osztályok ne várjanak minden kezdeményezést és óvintézkedést a kormánytól; vegyék maguk elé saját ügyeiket aztán a jóakaró pártfogás és támogatás felőlről soha sem marad el, ha egyúttal a közjólét előmozdítását is czélozzák, ők maguk is készséggel állottak előre egyes nagyobb szabású mozgalomnak és kölcsönöztek befolyást és tekintélyt annak; boldog emlékü Baross Gábor miniszterünk kellő figyelemmel is kísérte ezen mozgalmakat és nem egy törekvés jutott így diadalra; a kereskedelmi társza ismét pártatlan képviselőre talált Hegedűs Sándorban, s ha megragadjuk az alkalmat, minisztersége alatt kiépíthetjük a már megkezdett nagy munkát.

Ez évszázad második felében egymást követőleg alakultak, kereskedő és iparos társaságok, hitelintézetek, védőegyletek, szövetkezetek, jótékonyági egyesületek, az ipar és kereskedelem védelmére, a nemes szóra-kozára pedig olvasó egyletek, az ifjuság részére szak- és önképző körök is, én az ilyen egyesületeket a haladás főtenyezőjeként ösmérem, nem egy szikra pattant ki ezek kebléből, mely világítva járta be az országot, nem egy dícsőretreméltó törekvés indult ezek méhéből hódító körúttára.

Ezen egyesületeknek azonban sajátságos jellemvonása az, hogy ódiáskák válnak, igen ritkán kerül abba új élet, új erő, alig nehányan észlelhetők, hogy átalakul, leveti ősi kötősségeit, legtöbbje túléli magát, nehezen akar helyet adni az új eszméknek, áramlatnak.

A helyi iparosozástól méltán megilleti az osztatlan dícséret és elismerés, mert a haladásnak egy olyan jele mutatkozik náluk, mely becsületeire válik városunknak, támogatásra is talál törekvést, hatóság, kormány és minden olyan factor részéről, mely érdekeiket előmozdithatja; — helyesen is tessék, mert a ki visszamarad, az nem életképes, életképtelen ember, intézmény, testület csak nyűg a társadalom testén; nem veszt hasznát sem az egyén, sem a köző.

Az összetartozandóság legjobban ki-domborodik az Ipartestületben, a hol együtt látjuk őket kellő autonómiával, azokivül, hogy maguk elintézhetik ügyes-bajos dolgait, mint hatalmas testület kellő szüllyal bír a közelében, lelkes tagjai mindannyian, sok jó eszmének és tötnek is fog ez rugója lenni és kuttforrásává válni, ha jelenlegi vezetői élén maradnak, van takarek és hitel-szövetkezetük, mely kizárólag ipari érdekeket szolgál és istápol, díszes társalgó körük van, saját házukban, a nemes szórakoztatásra alakult és egyúttal culturmissziót teljesítő Polgári Dalegyületük, van jelentékeny menház-alapjuk.

Ujabbban ipari érdekeik fellendítésére és megóvására szövetkezetté alakultak és nem egy elősmert, tekintély működik lelkesen sorakban; rendeznek időközönként tanonez és segéd munka kiállítását, nem kétem melőbb egy országos kiállítással gazdagítják Kolozsvár történetét, kivalókák ifjakat ösztöndíjjal vándoroltatják külföldön, szakoktatás tekintében igen helyes utat haladnak, megosszák ezt az elmélet és gyakorlat között az építő fa és fémipari szakiskola a technológiai ipar-muzeum részben az ók munkásságokat dícséri, szintug dizzad minden válatokat az öntudatos törekvéstől; a közélet terén is ott látjuk őket egyenként és összesen; magokhoz ragadták már a vezérszerepet a közelében a polgárság részéről; bámulatosan haladnak az utolsó három évtized alatt, megállják pozíciójukat minden alkalommal és mindenütt mert jól vannak szervezve és vezetve hova tovább erősödnek, izmosodnak és új irányt fognak adni kolozsvári gazdasági életnek.

A kereskedő osztályban sajnos hanyatlott a közszellem, aligha nem visszaesés mutatkozik, három évtized alatt elvesztették megélhető pozícióikat a társadalomban üres a helyünk, a közelében vagy nincs kellőleg betöltve és így befolyásunk nem érvényesül semmiféle irányban, nem tesszük számot

egyenként, mert sulytalanak vagyunk, az összeségben nem, mert az összetartozandóság jellege nem domborodik ki sehol kellő erővel, halványul a kamarában, parányilag a kivált-ságos kereskedő társulatban az előbbiben lehetetlen, mert csak meghatározott számmal lehetünk képviselve, utóbbiban azért, mert talán 30-an vagyunk, de lehetünk 10-en vagy 20-an, mert ez a viszonyoktól függ, sem reményünk sem kilátásunk arra, hogy meg-szaporodjunk erőben és akaratan.

Szerves intézményeink nincsenek, s ha vannak is kevés kivétellel tengődnek, erőtlének, nem képesek a közhasznú munkásságra, szakoktatásunk meddő, mert nem lel szel-lemi folytatását az életben, ösztöndíjra a ka-maranál keblünkől soha pályázó nem akad, az ifjak társulata partbálgatja ugyan a téli évad alatt tanfolyamok és felolvasások által a szakképzést fejleszteni és kiépíteni, de nem rendelkezik elég erővel, pártfogással és támogatással, vezetőik nincsenek, nagy re-mény fűződött a kereskedelmi akadémiához, hogy onnét kapunk intelligensbb anyagot, a való azonban azt mutatja, hogy eltért eredeti rendeltetésétől az innét kikerült halga-tóság igen kicsiny része kerül szorosan a kereskedelembe, legtöbbje nem is annak in-dul, csak könnyebben akar érettségi bizo-nyítványhoz jutni, mely sok mindenre képe-sítő; lesz katonatiszt, magánivatalnok, pénz-intézeti tisztviselő, s főleg a közlekedési vá-lalatoknál nyerne előnyös alkalmazást, a szorosan vett kereskedelembe nem folyna be tanulmányaikkal, képességeikkel és intel-ligenciájukkal és így kerülnek aztán csak-ugyan és kizárólagosan azok a kereskedői pályára, kik középiskolában sem haladhattak, boldogulhattak; ezek szerint elposványosod-nak, vagy alig emelkedhetnek teljebb a köz-napiságban, meg kell kedvelni tehát a mű-veltebb és jóra valóbb ifjúsággal a kereskedői pályát, tekintélyt kell szerezni az ifjúságnak, intézményeiket támogatni, törekvéseiket párt-fogolni kell, ha csak parányilag is akarunk hozzájárulni egy hatalmas kereskedő osztály megrementéséhez.

Önkéntelen merül föl lelkemben az a kérdés, hogy hol van hát az életképes ke-reskedő osztály, mely régenté még kivált-ságokat is tudott magának szerezni, hiszen ma már szabadabb a gondolkodás, egyenlőbb az ember, hol látszik meg az iskola alap-vető nevelése, hol a társadalmi érintkezések jótékony befolyása a gondolkodásban, tisz-telet és teljes elismerés a kevés számú, — aránytalanul kevés kivételnek ösztönöz mondva sehol, vagy talán a foglalkozásunkból kifo-lyólag ferde nézetek tagolják személyekre ez osztályt, pedig ma már sulyosabb körül-mények nehezedeek mindnyájunk vállára és rendszerint az érdekek segítése, megóvása tömörtü egytűvé az osztályokat.

En azt hiszem rég érzett hiányt pó-tolna Kolozsvár kereskedő világában egy anyagilag és erkölcsileg is hatalmas ke-reskedő testület, telve nemes ambícióival, a kereskedői érdekeket általánosban felkaroló szervezettel és felruházva kellő hatáskörrel is, — ez kellene koronája legyen mindma-dai, saját talán a foglalkozásunkból kifo-lyólag ferde nézetek tagolják személyekre ez osztályt, pedig ma már sulyosabb körül-mények nehezedeek mindnyájunk vállára és rendszerint az érdekek segítése, megóvása tömörtü egytűvé az osztályokat.

Igazán érthetetlen, hogy a zsenik száma még aránylag oly kevés. Hiszen huszonegy óra alatt minden nagykoru ember kiképezheti magát okleveles lángelmévé.

Darrell Hester tapasztalatai.

Angolból fordította: **AMICA.**

IV.

(Folytatás.)

(9)

Megvontam magamtól mindent, hogy neked kényelmet szerezzek és uri módon neveltesselek. Édes fiam, gondold el, hogy milyen boldoggá fogja tenni a szegény anyádat az a tudat, hogy ezzel a házassággal egész életed jólétét biztosítottad! Gondolj azokra a szép lovakra, melyeket képes leszel tartani és a jachtra, ha kívánsz — gondolj arra a kellemes életre, mikor gond és vesződség nélkül élhetsz. És tudod, hogy Imrey és Janneke nem akarnak hosszasan várakozni. Miért nem vagyok okosabb?

— Oh, nekem nincs kifogásom öt ezer font évi jövedelem ellen! — mondá Dick. De, hogy egy süket feleséggel legyek meg-nyerve, az olyan keserű labdac, a mit bajosan tudok lenyelni. Anyádnak be kell ösmerni, hogy az borzasztó unalmas lesz! — Nem tudom elgondolni — bosszusan — hogy ezeket a dolgokat a gondviselés miért nem rendezte egy kissé jobban. Ostobaság egy olyan leánynak, a milyen ő, öt ezer font évi jövedelmet adni! Ez nem jó neki — ő nem élvezi azt. A menyire én látom, minden, a mit ő kíván, hogy csendesen le-gyen és hagyják magára. Ő valósággal ma-gába vonul, mint a csiga, ha Magdán kívül más próbál vele beszélni. De nem esuda — Magdát mindenki szereti. És az átkozott pénz miért nem az övé? — Akkor —

— Akkor — szakította felbe az anyja éle-sen, — kétségtelen, hogy te kész lettél volna ötlet elvenni. De engedj tudodra adnom, hogy ha az a pénz Darrell kisasszony helyett a Magdát lett volna, sokkal kevesebb esélyed volna ahhoz jutni, mint a milyen most van. Hát nem tudod, hogy ha Magda elégánsul volna öltözve és saját vagyona volna és nem olyan véralakta mint egy — hasonla-tosságot keresve gondolkozott — mint egy Vulkan — folytatá lelkesedéssel — nem te volnál az egyedüli, a kik ötlet feleségül ki-vánná venni. Egy hét alatt legalább egy fél-tucet náladnál külön férfi volna a lábainál — és én azt gondolom, hogy ő a legjobbat választaná ki közülük, mert ő nem olyan leány, a ki a „szerencsét” eldobja magától.

E kitörés után Magda a szobába lépett. A régi kopott portiéret szép formás kezével félre taszította és különös fényvel a sze-meiben mosolyogva nézett az anyjára és a fiára.

A meleg nap gyönyörű pirt hozott az arczára, ajkai gyorsított lérvéséért kissé nyitva voltak és a kebléhez tűzött sötét piros rózsák úgy hullámlazottak, mintha aleány által érzett felindulás hozta volna őket moz-gásba.

— Mind a kettőjüknek köszönöm a ró-lam való jó véleményüket, mondá, nevette. Mindez ideig soha sem gyantítottam, hogy szegény érdemeimről ilyen magas vélemény-nyel vannak. Dick, köszönöm és az ifju felé fordult, hogy nem gondoltál megvetendő fe-léségnek, ha öt ezer font évi jövedelem lett volna és Carpenternéhoz fordulva, ke-gyednek köszönöm azt a bizelgető nyilatko-zást, hogy ha jobban volnék öltözködve és hozományom volna, én is találhatnék ne-hány udvarlót.

Anyi bizonyos, hogy a legkülönbet vá-lasztanám közülük, a rózsák még gyorsab-ban emelkedtek és szálltak a keblén és azt

Nem tartom magamat elég erősnek arra, hogy kész tervszettel lépjek fel, bízom ezt illetékesebb egyének bölcsőbb tapasztala-tára bízom, hogy megtessem kötelességemet azzal, hogy illetékes körök figyelmét egy ilyen irányú köz-közhasznú törekvése irányíthatom s bízom is a kereskedő osztály ösmert lelkiismeretes és ügybuzgó vezetőiben, elnökségében, hogy még is fontolóra veszik gyenge szavaimat.

Hirschfeld Károly.

Egyleti élet.

Meghívó. A kolozsmegyei tankerületi tantestület kolozsvári és borsamenti köre f. évi II-ik rondes gyűlését Választon, az ál-lami iskola helyiségében és az állami iskola új épületének felavatási ünnepélyével kapo-solatosan, f. év szept. 16-án d. e. tartja meg, melyre a tanügy iránt érdeklődők és a kö-rök tagjai tisztelettel meghívotnak. Pallós Albert, a kolozsvári kör elnöke, Czukrász Róza, jegyző. Gaál Sándor, a borsamenti kör elnöke. Bartha Pál, jegyző.

SZÍNHÁZ.

Csorny Berta a Vigszínházban.

Csorny Berta, a kolozsvári Nemzeti Színház egykori kiváló tagja, ki nemrégén visszavo-nult a színpadtól, a mint értesülünk, a Vig-színházhoz szerződött. — Azt is írják a la-pok, hogy Szerény Gizella is a Vigszínház-hoz szerződött, s Ibsen *Kis Egolf* című da-rabjának két fő női szerepét ő és Csorny Berta fogják kreálni a Vigszínházban.

Igazgatóválság. A nagyváradai lapok azt újságolták nem régen, hogy a kolozsvári Nemzeti Színháznál igazgatóválság lesz. A nagyváradai la-pok azt írták, hogy Ivánfi Jenő lesz az igazgató; az *Egyelőrtés* pedig most azt írja, hogy Gál Gyula lesz az igazgató. A hírlések nem felelnek meg a valóságnak, mert tudomásunk szerint nincs szó igazgatóválságról a kolozsvári Nemzeti Színháznál.

Szatmáry Zoltán darabja. A nagy-váradai szinkörben ma kerül színpa a *Me-gtorlás* című dráma, melyet Szatmáry Zoltán ismert nevű hírlapíró kollegánk, a *Szabadság* szerkesztője írt. A darab fő női szerepét Fáy Szeréna játssza. Ez érdekes premierről lapunk jövő számában megfogunk emlékezni.

Cseléd kérdés.

Szept. 7.

(II.) A cselédek azt tartják, hogy a gaz-dákban; a gazdák, hogy a cselédekben — van a hiba.

Mi nem akarunk hizelegni a gazdák-nak és készségesen elismerjük azt, hogy vannak rossz, — csaknem kiálthatatlan rossz gazdák is; de bizony tessék elhinni, hogy a cselédek rosszasságáról meg éppen köteteket lehetne írni.

Dologtalanok, nyelvesek, tisztátalanok, erkölestelenek, követelőzők és tiszteletlenek. — Ilyen a legtöbb. A jó cseléd, az kivétel; azt megbecsülni, azt jól kell fizetni. Éppen ez a baj. Azok a nagy urak, akiknek mód-juk van hozzá, válogathatnak a jobbnál jobb cselédekben. Az ugynevezett honoratior osz-tály (ezalatt a középosztályt értik nálunk) pedig — amely tíz forint havi béren alól

gondolom, hogy választásom nem esett volna Dickre.

Ekkor csufondárosan meghajtvá magát előltűt, kiszaladt a házból, mielőtt a csudál-kozó pár válaszolni tudott volna.

— Az ajtónál hallgatózott! kiáltá Car-penterné. Milyen gyalázatos cselekedet! Az a leány, a ki ajtónál hallgatózik, felbontja a leveleket és — és elveszi a pénzt! Szavamra mondom, hogy egy óráig sem tűrném el a házamnál, ha —

— Ha nem tenné magát oly nélkülöz-hetetlenül hasznossá, egészíté ki az anyját Dick nevetve. Ő a szőke bajuszát rágtá, de a Magda viselkedésén nem bosszankodott ugy, mint az anyja, sőt védelmére kelt.

— Ő nem hallgatózott — mondá — mert ajtó ablak nyitva van és a ki nem süket, kénytelen volt mindent hallani, amit anzám mondott.

— Jó, ne vitatkozzunk a felett, — mondá Carpenterné egy kissé leverten. Az egyedüli dolog, a mire gondolnom kell az, — ha vajjon az a leány Hesterhez megy-e, hogy bajt csináljon és a tervünket elrontsa? En nem csudálkoznám, ha azt tenné!

— De én csudálkoznám! viszonzá Dick gyorsan. Anyám nem érti Magdát — soha sem értette. Ő megmondja szemünkbe, amit rólnuk gondol, de a hátunk mögött nem á-s-kalódik.

— Megyek és meglátom! — mondá Carpenterné kétségkedve.

Midőn az előcsarnok ajtajához érkezett és a napfényben uszó pázsit felé nézett, a Dick anyja a nyírfák alatt csak két alakot látott ülni — az egyik Hester volt és a má-sik egy könnyű övező kosztümben öltözött fiatal ember. Szép, erőteljes, jó alkotású és néhány évvel Dicknél idősebb férfi volt, Dar-rell kisasszonnyal beszél és úgy látszott, hogy meg tudta magát vele érteni, mert

fogad cselédet, majd kipukkan a sok bosszu-ságtól, vesződségtől, méregtől. — A törvény-keztéstől csak a finom érzéke menti meg, mert szent igaz, — hogy azt a cselédet, — aki jószántából nem szolgál tisztességesen, nines az a kapitány, — vagy szolgabíró, vagy törvény, amely tisztességre tanítsa. Ez csak a megtorlásra jó; de az ilyen cseléd-nek uri házaknál, mindjárt a kiállott bünte-tés után, ajtót szoktak mutatni. És bizony, az ilyen megtorlásoknak is rendesen a gaz-da issza meg a levét, mert házát elhurczol-ják, becsmérik s töle a jócselédet is elidegenítik.

Nálunk is az a nagy panasz, hogy nin-csenek jó cselédek. — Renyhe, dologtalan az itteni cselédnép. És a mezei munka nagy idejében az is bekövetkezik gyakorta, hogy se jó, se rossz, egyáltalán semmiféle cseléd nincsen.

Akárhányszor bekövetkezik, egyes uri házak hónapokon keresztül cseléd nélkül vesződnék.

Es mig ezt halljuk nap-nap mellett panaszkodni, olvassuk a fővárosi újságokban, hogy azok a derék, erőteljes, csinos, dolgos, erkölcsös székely leányok, akikről Jókai Mór a maga ragyogó nyelven oly szép históriát ír le a Háromszéki leányok-ban, nem kap-ván kereseti forrási ide beun, a mi tejfel-mézzel folyó országukban, kénytelenek ki-vándorolni a „székelyek Amerikájába” — Romániába. Miért? A mindennapi kenyérért! És milyen kilátással? Hogy ottan kéjvágyó, gazdag urak megejtsék őket és majd meg-nyalázza, nyomorban kerüljenek valamikor haza!

Most megy át a határon csak egy szé-kely községből, Bereczkről nyolczvanhat szé-kely leány Romániába . . .

Es mi cseléd nélkül küzködünk itthon! Pedig a jó koszt, a jó bánásmód és magyar szó, magyar házi asszony és háznép fogadná itten a bereczki székely leányokat És nem lennének idegen nemzetnek a kutyái. És nem kellene szőgyelnők, titkolniok nem-zetiségüket, megtagadni hazájokat.

A magyar kormányzat figyelmét fel kell hívunk arra, hogy csak magában egy megyé-ben legkevesebb kétszáz—háromszáz tisztes-séges uriházad lehetne összeírni közgei ál-tal, a melyek szíves örmest befognának azokat a dolgos, erkölcsös székely leányokat, a kikről, mint ilyenekről a maguk előjárósága kezekedik és a kik bizonyára a végszükség-től kényszerítve s nem kalandvágyból és ál-utakon szerencsét próbálni vándorolnak át Romániába . . .

Es a hány vármegye van Magyarorszá-gban a Duna és Tisza mentén, mindannyi vármegyében találunk még pár száz jó módu uri családot, a melyek készségesen befoga-dnák azokat a cselédeleányokat, kikről a ma-guk előjárósága dokumentálná, hogy tisztes-séges, erkölcsös és cseléd szolgálatra megbiz-ható elemek.

Szerintünk ez a kérdés sokkal fontosabb, semhogy a felett egyszerűen napirendre tér-hetnének. Ez egy szomorú jelenség, mely összefügg a magyar nemzet jövőjével.

Amíg Magyarországon szükség van cse-lédre, munkás kézre, amíg ez az ország ke-nyeret és megélhetést tud biztosítani a maga népének, addig egyszerűen meg kellene tagad-ni a külföldi ultiéletet azoktól, a kik ily cizmen akarnak kivándorolni.

Össze kellene iratni minden megyében hatóságilag azokat a családokat, a melyek-nek székely cselédlányokra szükségük van. És össze kellene iratni azokat a cselédlá-nyokat, a kik szolgálati helyet, alkalmazást keresnek a székelyföldön Bereczken, vagy bárhol Erdélyben, hol a tünetek ily szomorú jelenséget mutatnak.

A kölcsönös érdekek kiegyenlítik egy-mást.

A magyar hatóságok bizonyosan teljes buzgósággal, hazafias készséggel közvetítenék a munkaadó gazdák és a szolgálatba vágyó cselédek közt az egyezkedést.

A székely leányoknak nem kellene ki-vándorolni a haza földjéről és a magyar nemzetet gyűlölő idegen szolgálataba szegődni. És nekünk nem kellene pirulnunk a miatt, hogy véreink megtagadják nemzeti-ségüket, hazájukat, anyanyelvüket, csakhogy idegen földön cselédként tengethessék éle-tüket.

MINDENFÉLE.

Kolozsvár, szeptember 7.

Lapunk jövő száma a közbeeső ünnep miatt szombaton (szept. 9.) jele-nik meg.

— Erzsébet királyné emléke.

Szeptember hó 11-én délelőtt 10 órakor, Erzsébet királyné halálának évfordulóján a főtéri róm. kath. templomban ünnepélyes Isteni tisztelet lesz.

— E. M. K. E. közgyűlése.

Emke f. évi szept. hó 17-én Gyulafehérvárt tartandó közgyűlésére eddig többen jelen-tkeztek. Kolozsvárról: Gróf Kuun Géza v. b. t. t., diszelnök, gróf Beldi Ákos elnök, gróf Kornis Viktor alelnök, Sándor József, Merza Lajos, Székula Ákos, Gajzágó Manó Emke tisztviselő, Fekete Gábor kir. itélő tábla elnök, báró Feilitzsch Arthur orsz. képv., Biró Béla apát kanonok, directorium tagok; továbbá Szvacsina Géza polgármester, Pál István cz. kanonok, Dobál Antal, Polcz Rezső, dr. Deák Albert, Ditrői József, Nagy Gábor, Szabó Sámuel, Merza Gyula, Radnóti Dezős, Beregszásy László, Sipos Károly választá-nyi tagok. Tekintettel a Gyulafehérvári rende-zési viszonyokra, valamint különösen az algyógyi kirándulás előkészítésére, fölkerít-nek a tagok, hogy jelentkezéseiket a főtít-kári hivatalhoz mielőbb megtenni szivesked-jenek.

Kedvezményes vasuti jegyek ugyancsak a főtítkári hivatalban szolgáltatnaki. A Gyulafehérvári ünnepélyes közebédre a 3 frt díj előre befizetendő. Algyógyon a kiránduló közönség a kir. földmívelés ügyi miniszter ur vendége lesz. Az indulás szept. 17-én Kolozsvárról a reggeli gyorsvonattal történik s azokra nézve, kik a detonátai vagy algyó-gyi kiránduláson részt nem vesznek, a visz-szatérés még az nap az esti gyorsvonattal. A kik a kirándulásokon részt vesznek, a közgyűlés napján Gyulafehérvárt hálnak s másnap reggel történik a tovább menetel. Algyógyról még az nap délután visszatér a kiránduló vendégsereg. A jele tkezésék mielőbbi megtétele az elszállásolás és a fuvar szempontjából is szükséges.

— A Tekész-Társaság részvéte.

A Tekész-Társaság nemrég tartott gyűlésén elhatározta, hogy E. Kovács Gyula özevgyé-hez részvétíratot intéz férje elhunytá alkalmából. A részvétíratot tegnap adta át az özevgyének egy küldöttség, mely Székly Miklós, Ladics Nándor, Szabó Gyula, Valentini Adolf tagokból állott. Az özevgyhez *Székly Miklós*

a Dick karját megszorította. És most menj, édes fiam — menj!

Tekintete ismét a nyírfá alatt ülő ala-kokat kereste fel és összehuzta a szemöl-dőkeit, a mint a fiatal Reynoldot Hester felébe hajolva látta.

Dick a kabátzsebébe dugott kezekkel és a fősöges napfény daczára a megbántott ártatlanság kifejezésével szép arcán ment a barátja felé.

Reynold Arnold nyájás üdvözléssel a szemében pillantott fel, a mint az ifju oda-érkezett és a Magda által üresen hagyott széket elfoglalta.

— Dick, ma különösen kívántalak látni, — mondá Reynold olyan hangon, mely tekintetének a komolyságát meghazudtolta. Szakíthatsz számomra néhány percet?

— Sokkal több percet szakíthatok, mint a mennyt neked elvenni kedved volna, — válaszolá a barátja. Magamra nines azok-nak semmi különös hasznuk. Minden időben több áll a rendelkezésemre, az órákat nem is említve, mint a mennyt fel tudnék hasz-nálni.

— Ugy hát jöjj rögtön. — mondá Arnold, kezét könnyedén a Dick vállára téve. Ez az én ügyem nem tűr halasztást.

— Ugy hát ki vele, — viszonzá Dick mogorván. Ez időre meglehetősen tisztában vagyok azzal, hogy bármí legyen az, a mi a szoromségtlen Carpenter Dicket érdekli, eléggé kellemetlen lesz, a nélkül, hogy el-mosduljon egy olyan helyről, hol kényel-mesen érzi magát. Tehát csak ki vele! — Halljuk, hogy mi a baj?

Arnoldnak a tekintete egy pillanatra a Darrell kisasszony barna fején nyugodott, a mint az a borsó felébe hajolt, melynek egy része a kék táblán volt. De a Dick beszédére csak ez volt a válasza.

(Folytatása következik.)

intézett meghatott hangú beszédet s azután átvijította a részvétiratot, mely így hangzik:

Özv. E. Kovács Gyuláné urasszony
ő Nagyságának.

Helyt.

Nagyságos Asszony!

Az a váratlan és megdöbbentő csapás, a mely Nagyságos Asszonyt és mélyen tisztelt családját szeretett férjének oly magasztos elhunytával érte, nemcsak a költsézet rózsás berkeiben okozott szomorúságot, nemcsak az egymással kezét fogó komoly és vig Muzsált borította mély gyászba, hanem a mi sziveinket is.

A megholdogult, ki Társulatunknak kiváló egyéni tulajdonainál fogva évek hosszú során át tiszteletbeli tagja volt, Társulatunk irányában vonzalmának és szeretetének oly kitűnő jeleit tanusította, hogy Társulatunk csak önmaga iránt tartozó kötelességének tett eleget, midőn a legelső alkalmat felhasználva, alantit napon tartott rendkívüli közgyűlésében a megholdogultnak elhunytja felett érzett mély fájdalomát és őszinte részvétét jegyzőkönyvileg is megörökíteni elhatározta.

Midőn ezt a közgyűlés határozatából Nagyságos Asszony és mélyen tisztelt családjának tudomására hozni szerencsénk volna, kérjük, hogy e megemlékezésben az elhunytjának költő-társa által kifejezett azon igazság megtestesülését lássák:

„Ki szereteteinek emlékében él,
Nem halt meg az, csupán elköltözött;
Meghalt csak az, kit elfelejtettek.”

Fogadja Nagyságos Asszony és mélyen tisztelt családja őszinte részvétünk és kiváló tiszteletünk kifejezését.

A „Kolozsvári Tekéző-Társaság”-nak 1899. évi augusztus hó 29-én tartott rendkívüli közgyűléséből.

Széky Miklós,
elnök, mint elnök.

Dr. Szabó Gyula,
titkár.

— **A városi redout ügye.** Harminchat meghaladó városatyja, pénzügyi férfiú s a városi közelet több tényezője gyűlt össze tegnap a polgármester szobájában, hogy értekezzenek a felett, miképpen lehetne Kolozsvár város részére egy megfelelő redoutot építtetni.

Az értekezletet a polgármester vezette, elnöki megüjtőjében előadta a terveket, majd Salamon Antal tanácsos és Pákey főmérnök olvasták fel javaslatukat.

A kérdés a körül forgott, hova, miként, ki és mily eszközökkel építsen, hogy a város az épület által is nyerjen, mind külsőleg, mind a belső berendezés által hogy a város pénziára ne legyen megterhelve.

Több javaslat említettett fel, nevezetesen vagy a régi helyen való építés, vagy a Karolina kórház helyén, vagy a Trencsintéren.

A jelenlegi helyen való építésre Pákey által elkészített terv is készen van. A redout épület jelenleg 800 négyszögöl területű s belmonostor és kismester utcára rugó telkéhez megvásárolhatók a Róza-utca felől 12 m. szélességű terület bejáró síkátornak. Ez a terület 100 négyszögöllet tenne ki s 600 frtért adná el a tulajdonos.

Az építés kerülné a Pákey előadása szerint 320 ezer ftiba. Remélhető jövedelem lenne évente, Pákey számítása szerint 20 ezer ft.

Haller Károly a trencsintéri park mellett óhajtaná a vígadót építtetni és szeretné az építést az új színház épület kérdésével kapcsolatban megoldani. Részvénnytársasággal nem reméli a dolgot keresztül vihetni, azonban egy vállalkozót remélhetőleg lehetne az ügynek megynerni.

Sándor József nem szeretné a Trencsintért egy új épülettel elfoglalni.

Dörgő Albert a jelenlegi helyet is elég tágasnak találja a róza utcai síkator nélkül is. A kijárás kismester utca felé elég kényelmesen eszközölhető.

Fekete Gábor táblai elnök a Redout építését a jelenlegi helyén a városi hivatalok kiépítésével kapcsolatosan óhajtaná megoldani. Hozzászóltak a kérdéshez:

Tutsek Sándor, Deák Albert, Dávid Antal, Vinkler, Kiss Sándor, Eszterházy László és mások.

A tanácskozás d. u. 3 órától fél 6-ig tartott.

Dörgő Albert elnöklété alatt az ügy elkészítésére kiküldtek egy bizottságot. A tagokat a polgármester s a kiküldött elnök választja.

A gyűlésen jelen voltak:

Dávid Antal, Debreceeni Balázs, Deák Pál főkapitány, Deák Albert, Dörgő Albert, Eszterházy László, Endstrasser Benedek, Fekete Gábor tábl. elnök, Fekete Benő, Ferenczy Gyula, Gáman Zsigmond, Gidófalvi István, dr. Haller Károly, Hirschfeld Lajos Kiss Sándor igazgató, Kondász Ferencz, Kuszko István, Lendvai pénz int. ig., Losonczy János, Merza Gyula, Nagy Gábor, Pákey Lajos főmérnök, Petrány József, Póczy Mihály főmérnök, Polez Részó tiszt. ügyész, Pollák Lajos, Salamon Antal tanácsos, Székula Akos, Szvacsina Géza polgármester mint elnök, Trandafir Miklós, Tutsek Sándor dr., Vinkler pénz int. igazgató.

— **Özv. dr. Bánffy Albertné állapota.** Emlegettük a napokban, hogy özv. dr. Bánffy Albertné sz. Eszterházy Cecília grófnő nagy beteg. A beteg urnót pár nap előtt behozták Kolozsvárra és most a főtéri palotájába ápolják. Lényegesebb változás nem állott be a kiváló urnó állapotában, mely iránt az egész városan nagy érdeklődés nyilvánul.

— **Beszakadt csatorna.** Az a büzös, egészséget rontó csatorna, mely Kolozsvárt a Rójkert utca, Belmagyar és Posta kert utcákon vonul keresztül, ma reggel a Posta kert utcában egy teris szekér alatt ismét beszakadt s a csatornába székér hátsó kereké bezuhan. Emelő gépekkel kellett a szekeret kiemelni, mialatt a közlekedés ez élénk for-

galmu utcában meg volt akasztva. Az utóbbi hónapokban már harmad ízben szakadt be ez a csatorna. Minden alkalommal 3—4 napig maradt nyitva az üreg, a közlekedés megakasztására. Aztán alulsi módra, figyelmeztetül egy-egy zöld ágat tűztek vész lobogó gyanánt a veszélyes pontra. A most felmerült állapotról Szvacsina Géza polgármesternek még a d. e. folyamán jelentés tétetett és így remélhető, hogy az árktól végre valahára betömik s e közegészségügyi és közbiztonsági kalamitás meg fog szűnni.

— **Bölgöny József miniszteri tanácsos.** A N. Napló írja: hírlapírói körökben mint bevégzett tényt beszélük, hogy Bölgöny Józsefet, a kolozsvári nemzeti színház intendánsát, a színművészet terén tanusított érdemei elismerésül Ő felsége a király legközelebb miniszteri tanácsosi ranggal és jelleggel fogja kitüntetni.

— **Az igazságügyi palota.** Erdélyi Sándor, volt igazságügyi miniszter távozásával azt hittük, hogy a kolozsvári igazságügyi palotának építése is mielőbb meg fog kezdődni s nemsokára a most szétszórott igazságügyi hivatalok beköltözhetnek egy minden tekintetben megfelelő új helyiségbe. Az új miniszter hivatalba lépése után a város, mely 100,000 frtot és jókora területet ajánlt fel az építendő igazságügyi palota részére, sürgősen felírt, kérve a minisztert, hogy végre-valahára tegye meg az elhatározó lépést az építés ügyében. A napokban pedig, mint jeleztük, a kolozsvári ügyvédi kamara kereste meg az ügyben a miniszter urat, de ugylátszik hiába, mert mindeztideig semmi értesítés nem jött az építésre vonatkozólag, pedig itt a legfőbb ideje, mert a királyi tábla helyiségeire vonatkozó bérlet is már a jövő év végén lejár s másfelől a mostani hivatali helyiségek is a felszaporodott munka következtében absolute nem felelnek meg még a legprimitívabb követelményeknek sem. Jó lenne, ha még egyszer a város, kir. tábla, törvényszék együttesen írna fel a tartathatlan helyzet szanálása végett s talán ekkor csak döntő lépésre határozná el magát a miniszter, ki mindenütt emelteti a szebb-nél-szebb igazságügyi palotákat, csak Kolozsvárt nem akar tudni róla még ez idők szerint.

— **Iparozikkek idegenből.** Kolozsvári iparosoktól panaszt vetünk, hogy az egyetemi épületekhez 5—6 száz matraczot és egyéb butorokat, kikerülve a kolozsvári iparosokat, Budapestről hoztattak, holott tudjuk, hogy a budapesti iparosok nem maguk állítják itthon elő, hanem ők közvetítői a bécsi gyárosoknak. A panasz elmondja, hogy ugyanazokat az árakat, a kolozsvári iparosok jobban megmunkálva szállították volna. Ez tehát kétszeres hiba, mert nekünk első sorban a kolozsvári polgárok érdekeit kötelességünk védeni és kötelességünk utját vágni a kívülről való behoztatnak. A második panasz a kath. státus épületei berendezése miatt merült fel. Itt a kálvák szállítására nézve mellőzték a kolozsvári gyárosok ajánlatát s kívülről hoztattak be hasonmóségű kálvákat. Feljegyezzük a már meg nem változtatható tényeket ama hozzá tételrel, hogy a kolozsvári iparosok mellőzésében városunk érdekei ellen irányuló ténykedést látunk és jövőre minden olyan mozzanatot, mely iparosaink háttérbe szorítását czélozza, időről-időre készséggel közre adunk, hogy a kolozsvári iparosok érdekeit megvédelmezzük. Csak arra kérjük polgártársainkat, hogy szíveskedjenek ideje korán értesíteni benünket az ellenük tervezett akcióiról, hogy tiltó szavunkkal ideje kerán kelhessünk védelmükre.

— **Hamis borok.** Kolozsvárt a kisebb bormérések, mint egy hozzánk beküldött levél jelenti, el vannak árasztva hamis borokkal. A bor ellenőrzők a nyári szünetét élvezik. A rendőrség nem néz utána. Felhívjuk a polgármester figyelmét erélyes vizsgálat elrendelésére. A vizsgálatnál okulni kell a mul-tak ama tapasztalatain, hogy dobbal veréb nem fogható. A hamis borok lehető leszorítása most, midőn bő szőlőtermésre nyílik kilátás, közgazdasági szempontból is fontos.

— **Kolozsvári italmérők Budapestén.** A jövő évben életbe lépő új italmérési törvénynek az a rendelkezése, a mely a szeszes italoknak az u. n. század-százletekben való kimerését korlátok közé szorítja, — nagy sérelmet képezi a helyi italmérők többségének. Az italmérők gyűlést is tartottak e tárgyban és elhatározták, hogy memorandumot intéznek a pénzügyminiszterhez, felkérve őt, hogy tegyen előterjesztést a törvény jelzett intézkedésének módosítása iránt. A memorandumot Várady Aurél dr. ügyvéd elkészítette és azt tegnap egy 5 tagú küldöttség adta át Lukács miniszternek. A küldöttség tagjait Feilitsh Arthur br. vezette a miniszterhez, a kihez Havas Lázár, mint a küldöttség vezetője intézett pár kérészt. Lukács miniszter barátságosan fogadta a küldötteket és hosszabban beszélt velük a szóban forgó sérelemlről.

— **Közismereti professzor keres-tetik.** Vén Brassait az ő mindent tudásával fel kellene támasztani, hogy a zalathnai állami kőfaragó, kőcsiszoló, ipari szakiskolánál pályázat alá bocsátott közismereti tanári állást betölthesse.

A pályázótól u. is megkívánják. hogy tudjon az iskola tantervében előírt magyar nyelv, számtan, (kötségvetés) természettan, vegytan, ásványtan, könyvtviteltan, szépirod és

esetleg a mértant tanítani. Ki kell mutassa zenei jártasságát, valamint azt, hogy énekelni, fuvaláni is tud s mindig jó kedvű és egészséges. S hogy tanári pálya futása alatt se lepje meg a bu, kap 1200 frt fizetést, kettő száz frt lakpénzt.

— **Szülők figyelmébe** ajánlom a Középiskolai Tanárjelöltek Segélyegyesületét, mely szakképzett correpetitorokat és nevelőket közvetít teljesen díjtalanul. Szíves megkereséseket naponként 11-től fél 12-ig fogadok Belfarkas-utca 8. sz. alatt levő egyesületünk helyiségében. Imberty Vilmos sz. i. elnök.

— **Helyreigazítás.** A Fosztó Géza tordaar-vármegyei árvaszéki ülnök és br. Jósika urak között felmerült incidensről szóló cikikben tévesen lett ifj. br. Jósika Andor ur neve felemlítve, mivel abban br. Jósika Aladár ur szerepelt.

Az eset előzményeiről ma már a következő verzió kering:

A br. Jósika-család terjedelmes uradalmait a tordai ar. vármegyei árvaszék kezeli, ezek megesapant jövedelméből azonban a család kezéhez, még az eltartáshoz szükség összegek sem utaltatnak ki. Ezért kereste fel br. Jósika Aladár Fosztó Géza h. elnököt hivatalos helyiségében és hivatalosan kérve, hogy ez anomálián segítsen. Kérésére elutasító választ nyerve, az árvaszék eljárását sértő kifejezéssel jellemezte, mire Fosztó Géza őt arezul ütötte. E tetleges bántalmazás viszonzásául használta a báró kezében lévő lovagkorbácsát s a jelenlévő többi hivatalnokok által is megtámadva vette s fenyegette lelővéssel mindazokat a kik hozzá nyulni merészkednek.

Érdeklődéssel várjuk az ügy további fejleményeit.
Torda, szept. 6.

Dr. Vertán Endre.

— **Köszvényes.** A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara 1899. évi szept. hó 11-én (hétfőn) d. u. 4 órakor közgyűlést tart.

— **A budai új királyi palota berendezése.** A budavári királyi palota fedelmi lakosztályait, a melyek készen vannak, pazar fényvel fogják berendezni. A palota építője Hauszmann Alajos műegyetemi tanár és Ybl Lajos lovag várkapitány az idei nyáron sorra járta az európai királyi kastélyokat s tanulmányozta azok berendezését. A kiküldötték megfordultak Berlinben, Münchenben, Párizsban, Londonban, Stockholmban, Amszterdamban s mindenütt igen érdekes és értékes műtárgyakat, butorokat, díszítéseket, képeket, szobrokat és bronztárgyakat szereztek be. A submintagyűjtemény már megérkezett és ezek alapján magyar iparosok fogják elkészíteni a berendezéseket. Ezek egy részét kiküldik a párisi világkiállításra is, de már a jövő év őszén hozzáfognak a lakosztályok végleges bebutorozásához és berendezéséhez.

— **Idősebb rendű** — nem nagy igényekkel bíró — özevgye róm. kath. vallású urnó keresetlik, kinek anyanyelve német és a zongora tanításba jártas. Teendője a gyerekeket németül és zongorára tanítani, továbbá az iskolában felhagyottakra előkészíteni. (Ajánlatok Heigel Lipótnéhoz Kolozsvárt, külfarkas utca 20. szám alá. (Heigel-villa) intézendők.

— **Elveszett** egy ur nyakkendő tü, aranyból, gyémántkövekkel. A becsületes megtaláló kérétk husz forint jutalomdíj ellenében a tüt e lapok kiadó hivatalában átadni.

Gyászrovat.

Köpeczi Deák Károly, Marostordavármegye nyugalmazott kiadója, ki a szabadságharcot Bem táborában küzdötte végig s több 11 hónapi fogság után, mint haldokló typhusos beteg, nyerte vissza szabadságát, hogy majnem 50 év múlva, fáradhatatlan munkásság, hazafias kötelességteljesítés után életének 87-ik, boldog házasságának 45-ik évében, három heti súlyos szenvedés után f. hó 5-én d. u. fél 2 órakor jobblére szenderüljön.

*

Mesko Jakab vármegye bizottsági- és városi képviselőtestületi tag, a zalathnai takerékpénztár r. t. vezérigazgató helyettese meghalt.

LEGUJABB.

Az „Ellenzék” táviratai, telefon tudósításai és sürgöny-levelei.)

Telepítés.

A Keleti Értesítő jelenti:

Az erdélyrezi országgyűlési képviselők körében mozgalom indult meg, melynek czélja az, hogy felkérjék a kormányt az Erdély egy részében már megkezdett telepítés folytatására és első sorban is székely családok telepítésére.

Román huskivitel Németországba.

Budapest, szept. 7.

A román kormány támogatása mellett legközelebb már megkezdik a vágott állapotban való hus kivitelét Jassyból közvetlenül Berlinbe. A hus Magyarországon át olompecsétféll ellátott kocsiiban szállítják; a húsikat egy magyar állomáson sem nyílik tják

fel. A vállalat támogatása végett a román kormány a szállítási árszabályt annyira mérsékelte, hogy a vállalkozók csak a tiszta üzem költségeket fizetik.

A trónörökös hadgyakorlaton.

Taksony, szept. 7.

A Magyar Távirati Iroda jelentése. Ferencz Ferdinánd főherczeg ma d. e. egykettő 9 órakor Bécsből Budapestén át ide érkezett és azonnal a Korhány-hegyre ment, a melynek környékén a 63. és 64. gyalogdandár találkozó harca folyt. A gyakorlat befejeztével és a főherczeg jelenlétében folyt megbeszélés után a lovassággal és tüzérséggel megerősített egész 32. gyalogosztály elléptetett a főherczeg előtt. A főherczeg azután visszatért Taksonyba, hogy Budapestén és Sárbogárdon át Sár-Szent-Miklósrá utazzék, a hol az éjszakát tölti és holnap reggel jelen lesz a 31. gyalogosztály gyakorlatán.

A Dreyfus per.

Budapest, szept. 7.

A tegnapi tárgyalás végén igen izgatott jelenet játszódott le Labori védő és az elnök között. Az elnököt roppant bosszantotta, már rég idő óta, hogy Labori mindegyre tulmegy azon a határon, mely a védői tisztet megilleti s figyelmeztetését e tekintetben Labori számba sem vette.

Tegnap a tárgyalás végén daczára a figyelmeztetésnek, Labori több kérdést akart intézni Billothoz.

Az elnök hiába jegyzi meg, hogy ezekre a kérdésekre Billot már adott felvilágosítást, Labori nem áll el a kérdések újbóli feltevésétől, mire az elnök rendre utasítja.

Labori erre egész dühösen oda kiáltja az elnöknek:

Ez a védelem megszorítása. Dreyfusról azt állítani, hogy bűntársa volt Eszterháznak, meg nem engedem, mert ezt senkisémm mondom.

Elnök mérsékelre inti Laborit, ki azt válaszolja, hogy eléggé mérsékli magát.

Elnök megjegyzi, hogy hangja ép az ellenkezőt mutatja,

Labori: Nem tudok uralkodni többé magamon.

Elnök: Ha nem tud uralkodni magán, akkor egyszerűen megvonom öntől a szót.

Labori erre egy kissé lecsendesegett s megjegyzi, hogy ő mindig kellő tisztelettel beszél, de minthogy nem engednek neki **olyan kérdéseket tenni, melyek a dolog gyökeréig hatnak**, teljesen jogos felháborodása.

Különb fenntartja a jogot, hogy olyan magatartást kövessen, minőt a védelem megkíván.

Elnök e megjegyzésekre szigoruan rákiáltott Laborira, hogy **üljön le**.

Labori visszavágja: Leülök, de csak **parancsra**.

Erre nagy mozgás támadt s csak az elnök többszöri csengetése állította helyre a csendet, a melyet azonban csakhamar nagy moraj váltott fel.

A következő tanuk ugyanis azt vallják, hogy emlékeznek **határozotlan arra**, hogy Dreyfus a **mozgósításra vonatkozó titkos aktákat** vitt föl a földrajzi osztályban.

Dreyfus a tanukkal szemben kijelenti, hogy **nem emlékszik rá** Hirschauer bányamérnök tanunak kihallgatásával az elnök azt kérdezi Laboritól:

Van-e kérdezni valója?

Labori feleli: Igen, de egyelőre nem tésem fel a kérdést, nehogy újra megtltsa az elnök ur.

Nagy mozgás támadt erre s mindenki az elnökre nézett, a ki azonban egy szóval sem reflektált Labori megjegyzésére.

Legujabb hírek szerint az **ítélet szombaton hirdetik ki**.

Ma kezdődtek a vádbeszédek. Holnap esetleg a védőkre kerül a sor.

Állítólag a német császár válaszolt Laborinak, a ki azonban még titokban tartja.

A külföldi attasékat nem hallgatják ki

Budapest, szept. 7.

A tegnapi izgatott tárgyalásról még a következőket jelentik:

Labori és az elnök között tegnap heves összetűzés volt, mely a pör ki-

menetelére nagyon végzetes lehet.

Labori magaviseletével **alaposan elrontotta** a Dreyfus-ügyet.

Most már alig kételkednek, hogy Dreyfust elítélik.

Az összeveszés így folyt le.

Labori kérdésére Billot kijelenti, hogy elvállalja a felelősséget azért, hogy **Eszterházy bűnössége még nem bizonyítja Dreyfus ártatlanságát**.

Ez ügyben is lehet több bűnös.

Erre rendkívül heves jelenet folyt le az elnök és Labori között.

Labori még több kérdést akart intézni Billothoz, de az elnök azzal a kijelentéssel, hogy Billot már megfelelt, nem engedte a kérdések fellevesét.

Labori: Engedjen meg elnök ur, még eddig senki sem mondta, hogy Dreyfus bűntársa volt Eszterháznak. Tudunk kell, hogy a vád ezen a téren mozog-e?

Dreyfus: Lelkem mélyéből tiltakozom e gaz infámia ellen.

Labori: Billot nyilatkozatából az tűnik ki...

Elnök: Billot ur már megtette nyilatkozatát és ön most arra kényszeritené, hogy elejétől végig újra elmondjon mindent. Ezt meg nem engedhetem.

Labori: Egyáltalában nem, elnök ur?

Ez nem járja, mert engedelmet kérek, soha sem mondták, hogy Dreyfus Eszterháznak bűntársa volt. Tudni akarjuk, vajjon a vád ezen a téren akar-e mozogni. Ha igen, akkor **bizonyítékokat követelek**.

Elnök mérsékelre inti Laborit.

Mire Labori azt válaszolja, eléggé mérsékli magát.

Hangja nem mutatja, feleli az elnök, Nem tudok uralkodni magamon, vágja vissza Labori.

Ha nem tud uralkodni magán, megvonom öntől a szót, fejezi be az elnök.

Labori: Engedelmeskedem, de tudomásul veszem.

Elnök: Még egyszer mondom, hogy Öntől megvonom a szót.

Labori: Engedelmeskedem, de konstátalom, hogy megvonják tőlem a szót abban a pillanatban, mikor **olyan téren mozognak, a melyen már nem tudnak nekem ellentmondani**.

Helyeslés és zaj.

Elnök fenyegetődzik, hogy ki üriteti a termet.

Billot ezután így szolt:

Nem, mondhatom, hogy Eszterházy Dreyfusnak bűntársa volt, csak azt mondtam, hogy utasítottam Piquartot, hogy nyomozza ki, vajjon nem volt-e Dreyfusnak valami közvetítő embere, kivel Dreyfus bűnössége mellett Eszterházy bűnös voltát és következtetethetni lehetett volna.

Ezt akartam csak mondani!

Elnök Laborihoz: Van-e valami kérdezni valója?

Labori: Semmi kérdésem nincs, mert, és ezt tiszteletteljesen mondom, lehetetlen, hogy nyugodtan állítsam össze a kérdéseket, melyeket nézetem szerint tenni kell s így föntartom magamnak, hogy ugy fogok viselkedni, mint felelősségem és védői jogom meg szabja.

Elnök: Üljön le.

Labori: Leülök, de nem az ön parancsára.

E heves jelenet alatt a hallgatóság egyrésze tapsolt, másrésze lármázott. Ülés után mindenütt e kínos inczidenst tárgyalták, s a Dreyfusisták elvesztették minden reményöket, **hogy Dreyfust felmentseék**.

Főszerkesztő:

BARTHA MIKLÓS.

Felölös szerkesztő és laptulajdonos:

MAGYARY MIHÁLY.

NYILTTÉR.

Holnap pénteken 8-án

nagy Confetti-estély tartatik

E. Kovács Gyula

síremléke és szobra javára

a Sétatéri Kioszokban.

832. 1—1.

Dr. Szentkirályi Gyula,
kir. tszéki bíró.

posta a fenti. 824. 2—3.

802. 2—3.

831. 1—10.

Legajánlhatóbb kályha raktár.

Iroda : Rózsa-utca 1. szám alatt

Diszmű, játék, rövidáru, czipő, üveg és porcellán áruk nagy raktára.

SOLYMOSY és TÁRSA betéti-társaság.

A f ü r d ö i g a z g a t ó s á g.